

Klaudia Kijańska

OSOBY PRAWNE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO
JAKO WSPÓŁREALIZATORZY CELÓW
WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ

WPROWADZENIE

Stały udział Rzeczypospolitej Polskiej w przestrzeni międzynarodowej wiąże się zarówno z występowaniem praw, jak i obejmuje obowiązki ponadnarodowe spoczywające na państwie. Jednym z nich jest powinność współpracy międzynarodowej ukierunkowanej na podejmowanie działań wspomagających dla innych państw [Kijańska 2025, 213-23]. Kluczowym kierunkiem działania jest szeroko rozumiane dobro wspólne. Jednym z instrumentów wykorzystywanych w tym obszarze są zadania i cele określone w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej¹. Obszar współpracy rozwojowej obejmuje szereg odmiennych form oddziaływania. Zalicza się wśród nich m.in. działalność humanitarną czy edukacyjną. W znacznej mierze wiąże się także z realizacją celów zrównoważonego rozwoju².

W ramach współpracy państwo podejmuje dialog z różnymi podmiotami zaliczanymi do społeczeństwa obywatelskiego. Poza dialogiem społecznym

DR KLAUDIA KIJANŚKA – Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; adres do korespondencji: ul. Zbierskiego 2/4, 42-200 Częstochowa, Polska; e-mail: k.kijanska@ujd.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-4478-2978>

¹ Dz. U. z 2025, poz. 1460 [dalej: ustawa o współpracy rozwojowej].

² Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 25 września 2015 r. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, A/RES/70/1 [dalej: Agenda 2030]; Ministerstwo Rozwoju, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017.

realizowane są także projekty, w tym m.in. we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Osoby prawne Kościoła katolickiego nie są wyłączone z kręgu podmiotów posiadających uprawnienie do podejmowania aktywności w ramach współpracy rozwojowej, choć ich udział nie jest wskazany wprost w ustawie o współpracy rozwojowej, jak ma to miejsce np. w art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³. Caritas Polska jest najaktywniejszą osobą prawną Kościoła katolickiego w obszarze współpracy rozwojowej⁴.

Głównym celem artykułu jest ustalenie ram prawnych partycypacji osób prawnych Kościoła katolickiego w realizacji współpracy rozwojowej. Właściwości współpracy rozwojowej pozwalają sformułować hipotezę o międzynarodowym oddziaływaniu zasady współdziałania państwa i kościołów oraz innych związków wyznaniowych na rzecz dobra człowieka i dobra wspólnego. W tym celu zostanie podjęta analiza rozwiązań konstytucyjnych i regulacji na gruncie ustawy o współpracy rozwojowej oraz studium przypadków w odniesieniu do realnie wykorzystywanych instrumentów w systemie polityki współpracy rozwojowej, w szczególności przez Caritas Polska⁵. Do tej pory tematyka współpracy rozwojowej w odniesieniu do roli i istoty osób prawnych Kościoła katolickiego nie pozostawała w zainteresowaniu doktryny.

1. WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA – ISTOTA I ZNACZENIE

Współpraca rozwojowa to działania państwa mające na celu wpływ i świadczenie pomocy wobec innych krajów, tak, aby doprowadzić do zmniejszenia nierówności w różnych obszarach funkcjonowania danego biorcy [Iczetkin i Gajda 2024, 52]. W Raporcie Ministerstwa Spraw Zagranicznych dotyczącym polskiej współpracy rozwojowej za 2023 r. wskazano, że polega ona „na udzielaniu pomocy państwom słabiej rozwiniętym i ich społeczeństwom (pomoc rozwojowa) oraz na zapewnieniu ochrony ludności poszkodowanej w wyniku klęsk żywiołowych czy konfliktów (pomoc humanitarna)”⁶.

³ Dz. U. z 2023, poz. 2151.

⁴ Zob. <https://caritas.pl/pomoc-na-swiecie/> [dostęp: 20.03.2026].

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm. [dalej: Konstytucja RP].

⁶ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Polska współpraca rozwojowa. Raport roczny 2023, Warszawa 2024, s. 9.

Jednym z uwarunkowań podmiotowych w myśl art. 1 ust. 1 ustawy o współpracy rozwojowej jest występowanie, po stronie kraju będącego biorcą świadczeń, determinantów klasyfikujących tego partnera jako tzw. „państwo rozwijające się”. Zasadniczo w gremium biorców aktywności znajdują się państwa wskazane na liście sporządzonej przez Komitet Pomocy Rozwojowej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Lista aktualizowana jest raz na trzy lata i obejmuje ona cztery kategorie biorców, tj. najmniej rozwinięte państwa (wśród których zaliczono 45 państw m.in. Somalię, Sierra Leone); kraje z niskimi dochodami niebędące najmniej rozwiniętymi (tj. Syria, Korea Północna); kraje i terytoria o niższym i średnim dochodzie niebędące najmniej rozwiniętymi (wśród których zaliczono 35 państw, m.in. Ukraina, Pakistan); kraje i terytoria o wyższym średnim dochodzie niebędące najmniej rozwiniętymi (wśród których zaliczono 59, w tym m.in. Białoruś, Jamajka, Kosowo)⁷. Wykaz podmiotów zaliczanych do biorców obejmuje państwa na różnych kontynentach, jak i borykające się z różnymi problemami oraz mające odmienne ustroje polityczne.

Przyjęcie polskiej ustawy o współpracy rozwojowej jest odpowiedzią na wymagania polityki międzynarodowej wynikające, m.in. z członkostwa w Unii Europejskiej, członkostwa w Organizacji Narodów Zjednoczonych. Ponadto znaczenie ma udział Komitetu Pomocy Rozwojowej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, a także w ostatnim czasie zobowiązania do realizacji założeń Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, której jednym z celów jest redukcja ubóstwa⁸. Wskazać należy, że współpraca rozwojowa odbywa się na różnych szczeblach, w tym jest to bezpośrednia aktywność Unii Europejskiej oraz działania indywidualne poszczególnych państw na rzecz wybranych krajów rozwijających się oraz obranych celów polityki [Zygierewicz 2011, 2]. W kontekście polityki unijnej dookreślono zasadnicze standardy działań, tj. spójność, komplementarność i koordynację [Kamiński 2024, 16]. Synergiczne działania państw zaliczanych do rozwiniętych na rzecz biorców mogą doprowadzić do poprawy sytuacji społecznej (np. działania ukierunkowane na promowanie praw człowieka) czy ekonomicznej (w zakresie inwestowania w ich gospodarkę, np. w start-upy).

⁷ Zob. <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/oda-eligibility-and-conditions/dac-list-of-oda-recipients.html> [dostęp: 16.03.2026].

⁸ Załącznik do Uchwały nr 11/2021 Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 2021 r. Wieloletni program współpracy rozwojowej 2021-2030 Solidarność dla rozwoju, s. 14.

Ważnym elementem polityki współpracy rozwojowej jest tzw. zasada solidarności międzynarodowej [Sikora-Gaca 2022, 62]. Stanowi ona kierunek działań podejmowanych przez organizacje międzynarodowe oraz same państwa indywidualnie ku polepszeniu bytu ludzkiego w danym państwie-biorcy. Po stronie RP występuje obowiązek do przestrzegania obowiązującego prawa międzynarodowego (tj. art. 9 Konstytucji RP). Zasadniczy obszar podejmowanych działań, mających wymiar międzynarodowy, jest wyznaczany celami określonymi w art. 2 ustawy o współpracy rozwojowej. Łącznie cele te można określić jako ukierunkowane na dobro człowieka i polepszenie jego sytuacji życiowej.

Współpraca przy realizacji założeń rozwojowych wiąże się z występowaniem różnych możliwości zaangażowania podmiotów spoza władzy publicznej. Wśród form przystąpienia do działania można wyróżnić: konkurs otwarty (tj. art. 10 ust. 1 ustawy o współpracy rozwojowej); zlecenie realizacji zadania z pominięciem otwartego konkursu ofert (tj. art. 10 ust. 2 ustawy o współpracy rozwojowej). Ustawa przewiduje różne formy działań realizowanych na rzecz biorców, np. polegające na przekazywaniu środków pieniężnych do państwa będącego biorcą (np. art. 4 pkt 2 ustawy o współpracy rozwojowej) oraz finansujące aktywność podmiotów realizujących ustawowe cele, w tym osoby prawne Kościoła katolickiego (tj. art. 4 pkt 1 ustawy o współpracy rozwojowej – finansowanie zadań powierzonych podmiotom uczestniczącym w realizowaniu współpracy rozwojowej). Te standardy umożliwiają wyprowadzenie twierdzenia o pomocniczym charakterze partycypacji podmiotów społecznych w procesie działań współpracy rozwojowej.

2. ROLA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W REALIZACJI CELÓW WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ

Dla ustalenia roli i uprawnień Kościoła katolickiego do podejmowania działań w obszarze współpracy rozwojowej na gruncie przepisów krajowych należy odwołać się do treści art. 25 ust. 3 Konstytucji RP. Współdziałanie państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych jest zasadą ustrojową, która wyznacza płaszczyznę działania tych podmiotów [Borecki 2019, 25]. Przyjmuje się, że wymiar zasady współdziałania państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi jest regułą obejmującą zasadę pomocniczości [Wolnicki 2023, 744]. Wspólnie podmioty te są ukierunkowane ku

człowiekowi [Służalec 2025, 215]. Zasada ta znajduje swoje odzwierciedlenie w ujęciu politycznym i społecznym [Borecki 2022, 85]. Cel działania, czyli dobro wspólne, kwalifikowany jest jako pewna wartość nadrzędna dla zbiorowości państwowej i kościelnej [Sobczyk 2015, 175]. Wszystkie działania podmiotów krajowych oraz wyznaniowych stanowią odpowiedź na standardy wynikające z godności człowieka [Dyduch 2010, 77n.]. Godność człowieka nie traci znaczenia, gdy nie przebywa on na terenie Polski. Godność cechuje się niezbywalnością, co w powiązaniu z wartościami państwa i Kościoła katolickiego uniemożliwia bierność w razie występowania naruszeń praw człowieka w innych państwach. Współpraca rozwojowa, mimo oddziaływania na zewnątrz RP, odzwierciedla założenia wspólne dla obu społeczności. Oś współpracy rozwojowej obu społeczności wyrasta z tzw. racji działania opartej na założeniach aksjologicznych, które powodują konieczność stworzenia gwarancji na rzecz dobra człowieka [Słowikowska 2014, 54]. Oznacza to, że treść art. 25 ust. 3 Konstytucji RP jest zasadą relacji państwo-Kościół w stosunkach krajowych, ale wspólne cele dopuszczają aktywności, które wywołują skutki międzynarodowe.

W doktrynie prawa wyznaniowego określono, że zasadniczymi sferami współdziałania są m.in. działalności: charytatywna, humanitarna oraz edukacyjna [Sobczyk 2015, 173]. Te sfery działania oddają wszystkie cele współpracy rozwojowej. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że działalność Kościoła katolickiego w obszarze czynności ukierunkowanych na rzecz realizacji celów określonych w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP jest związana np. z misją charytatywną [Czuryk 2009, 55]. Oznacza to, że kościoły i inne związki wyznaniowe są uczestnikami życia społecznego [Borecki 2016, 188]. Jak podkreśla J. Krukowski „gwarancje te stanowią wyzwanie i zobowiązanie dla obydwu stron” [Krukowski 2002, 234].

W art. 1 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską odniesiono się do współdziałania obu podmiotów równocześnie dookreślając, że są ukierunkowane „dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego”⁹. Ponadto, Konkordat zawiera potwierdzenia prawa (z uwagi na odwołanie się do natury instytucji kościelnych) do działań misyjnych, opiekuńczych oraz charytatywnych (art. 21 ust. 1 Konkordatu). Ważne jest zrównanie działalności kościelnych osób prawnych z działalnością państwowych instytucji, a służących celom humanitarnym, charytatywno-opiekuńczym, naukowych oraz

⁹ Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.

oświatowo-wychowawczym (tj. art. 22 ust. 1 Konkordatu), przy czym działalność w tym obszarze może być także aktywnością odpowiadającą cechom współpracy rozwojowej. Wynika to z faktu, że współpraca rozwojowa to także wspieranie przez państwo działań różnych podmiotów realizujących ideę społeczeństwa obywatelskiego. Zatem może to być działalność wspólna, wspieranie, czy też tworzenie odpowiednich gwarancji prawnych do partycypacji.

Warto wskazać, że „konieczność tego współdziałania wynika z pomocniczej roli Kościoła i państwa względem tych samych ludzi, którzy jednocześnie są członkami obu tych społeczności” [Krzywkowska i Bitowt 2016, 255]. Przyjmuje się, że wspólnota społeczeństwa kościelnego i krajowego posiada swoisty łącznik w postaci celu, tj. dobra jednostki i dobra wspólnego [Wiszniewski 2007, 139]. Jednak w kontekście polityki współpracy rozwojowej mowa jest o oddziaływaniu pomocowym na rzecz innych niż klasycznie ujmowane społeczeństwa, tj. wobec państwa trzeciego, często odmiennego kulturowo oraz odległego geograficznie. Oznacza to konieczność oceny, czy przepis ten znajduje zastosowanie w wymiarze międzynarodowym. Działania współpracy rozwojowej jako odzwierciedlenie solidarności międzynarodowej można powiązać z określonym w Katechizmie Kościoła Katolickiego (nr 831) uniwersalizmem [Mazurkiewicz 2016, 144]. Uniwersalizm ten wyznacza naturalne miejsce Kościoła katolickiego w procesie oddziaływania ponadpaństwowego. Tym bardziej, że przyjmuje się, że cel współdziałania pod względem prawnym to poszanowanie wolności i praw [Krukowski 2024, 157].

Klasyczne postrzeganie podmiotowe dobra wspólnego obejmuje, pewną skonkretyzowaną za pośrednictwem różnych właściwości, wspólnotę. Najczęściej najliczniejsza grupa to państwo. Jednak powiązanie dobra człowieka i dobra wspólnego oraz nieodłączna aksjologia współdziałających społeczności wyznacza potencjalność dookreślenia także pewnego uniwersalnego dobra, które posiada przedłożenie w ujęciu międzynarodowym [Helios 2013, 20]. Takim przykładem jest m.in. poszanowanie praw człowieka. Tym bardziej, że działania rozwojowe stanowią dedykowane formy pomocy, w tym np. humanitarnej. Dla przykładu życie i zdrowie ludzkie odpowiadają wspólnym wartościom – punktem wyjściowym działań pomocowych jest człowiek i jego dobro. W czynnościach pomocowych dla człowieka wspólną wartością jest godność [Bartczak 2024, 18-20].

Odpowiedź na pytanie w zakresie międzynarodowego wpływu zasady określonej w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP może przynieść ocena aksjologii

państwa i Kościoła katolickiego. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że solidarność jest cnotą i zasadą życia społecznego, która wynika z aksjologii chrześcijaństwa [Kowalczyk 2011, 13]. Warto wskazać za J. Piwowarczykiem, że: „Narody silniejsze i lepiej wyposażone winny poczuwać się do moralnej odpowiedzialności za inne narody, co prowadziłyby do powstania prawdziwego porządku międzynarodowego, działającego na zasadzie równości wszystkich ludów” [Piwowarczyk 2007, 340]. Zatem ze strony państwa potrzeba solidarności międzynarodowej. Co więcej, o takim ujęciu może świadczyć określenie zawarte w Preambule „świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej”. W tym obszarze podobne jest stanowisko Kościoła katolickiego. Wprost wyprowadzono fakt występowania potrzeby realizacji zasady solidarności międzynarodowej przyjmując, że jest ona skonkretyzowaną wartością w relacjach wspólnych [Makowski 2015, 187].

3. CARITAS POLSKA JAKO GŁÓWNY WSPÓŁUCZESTNIK DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH

W literaturze Caritas Polska zaliczany jest jako jeden z podmiotów trzeciego sektora [Przygoda 2017, 115]. Co więcej, udział podmiotów Kościoła katolickiego jest dostrzegalny także w wymiarze międzynarodowym poprzez przypisywanie im najczęściej współpracy przy realizacji tzw. polityki spójności [Dylus 2013, 111]. Poza tym jest zwracana uwaga na działania Kościoła katolickiego mające na celu zwalczanie ubóstwa [tamże]. Czynności podejmowane przez Caritas Polska są kwalifikowane jako odpowiedź „na potrzeby społeczne i ekonomiczne odbiorców” [Krawczyk i Marzec 2025, 77].

W ustawie o współpracy rozwojowej nie sposób odszukać wprost wskazania, że w realizacji jej celów mogą uczestniczyć kościoły i inne związki wyznaniowe. Posiłkując się otwartym charakterem treści art. 3 ustawy o współpracy rozwojowej można przyjąć tezę, że osoby prawne Kościoła katolickiego mogą uczestniczyć w realizacji zadań współpracy rozwojowej m.in. poprzez odniesienie do ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁰. W tym przypadku chodzi o treść art. 3 pkt 2 ustawy o współpracy rozwojowej w zw. z art. 3 ust. 3 pkt 1

¹⁰ Dz. U. z 2025 r., poz. 1338.

ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. W ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie przyjęto, że działalność pożytku publicznego, czyli działalność społecznie użyteczna, może być prowadzona przez osoby prawne i jednostki organizacyjne Kościoła katolickiego w myśl ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹¹. Jednak należy zauważyć, że takie podmioty nie są organizacjami pozarządowymi, ale mogą one prowadzić działalność pożytku publicznego [Daniluk 2022, 393]. W myśl art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie mogą prowadzić działalność pożytku publicznego. Niemniej poza takim odniesieniem wydaje się, że otwarty charakter tego przepisu oraz treść art. 25 ust. 3 Konstytucji RP potwierdza niezależne uprawnienie Kościoła katolickiego do partycypacji w tym procesie. Taki wniosek potwierdza także treść art. 38 ust. 1 u.s.P.K.K., czyli prawo do prowadzenia działalności charytatywno-opiekuńczej. Wprawdzie, w myśl art. 38 ust. 2 u.s.P.K.K. Caritas Polska jest instytucją o zasięgu krajowym, to analiza statutu oraz faktycznie podejmowanych działań w wymiarze współpracy rozwojowej potwierdza jego dwoistą rolę, tj. krajową oraz międzynarodową¹². W statucie można odszukać potwierdzenia o oddziaływaniu ponadkrajowym, w szczególności w odniesieniu do przedmiotu działalności jako prowadzone wobec „ogółu społeczności” (*vide* § 6 ust. 1 Statutu), i za granicą (*vide* § 7 ust. 1 pkt 5 Statutu), działalności humanitarnej (§ 7 ust. 1 pkt 9 Statutu) oraz wprost dookreślone aktywności, jako „organizowanie pomocy doraźnej i rozwojowej na terenie Polski i za granicą” (§ 7 ust. 1 pkt 9 Statutu).

Przejawem działań o charakterze pomocowym są wsparcia podejmowane przez Caritas Polska na rzecz Ukrainy [Krawczyk i Marzec 2025, 61n.]. Analiza aktywności Caritas Polska na rzecz Ukrainy potwierdza realizację różnych projektów, m.in. „Poprawa jakości i dostępu do opieki psychologicznej dla dzieci i ich rodzin w Centrach Pomocy Rodzinie w Charkowie, Odessie, Żytomierzu i Winnicy w Ukrainie (moduł 1)”. Przyznana na realizację kwota to 2269184,60 zł¹³. Działania podejmowane w tym obszarze były realizowane przy pomocy Caritas Spes. Wśród działań w przedmiotowym pro-

¹¹ Dz. U. z 2023 r., poz. 1966 z późn. zm. [dalej: u.s.P.K.K.].

¹² Statut Caritas Polska, zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 17/394/2023 z dnia 13 marca 2023 r.

¹³ Zob. <https://caritas.pl/blog/2024/12/19/od-strefy-gazy-po-ukraine-caritas-i-msz-pomagaja-w-kryzysach-wojennych/> [dostęp: 20.03.2026].

jeckie umożliwiono m.in. przekazanie pomocy finansowej na rzecz 687 osób, czy też przeprowadzenie 273 godzin warsztatów polepszających kompetencje wychowawcze¹⁴.

W kontekście rozwiązań ustawy o współpracy rozwojowej można odszukać wiele obszarów, które w praktyce polityki rozwojowej przenosi część zadań na rzecz podmiotów niezaliczanych do władzy publicznej. Przykładem jest m.in. treść art. 10 ust. 2 ustawy o współpracy rozwojowej, gdzie przyjęto, że w razie udzielania pomocy humanitarnej Minister właściwy do spraw zagranicznych może zlecić realizację zadań z zakresu współpracy rozwojowej z pominięciem otwartego konkursu ofert. Takie możliwości występują w razie przesłanki ochrony życia lub zdrowia ludzkiego. W praktyce polityki współpracy rozwojowej można odszukać faktyczne zlecenie takich działań na rzecz osób prawnych Kościoła katolickiego, tj. wobec Caritas Polska. Jedną z ostatnich aktywności Caritas Polska w zakresie realizacji projektu pomocy humanitarnej były działania ukierunkowane na ratowanie życia i zdrowia mieszkańców w Strefie Gazy. Caritas Polska w oparciu o art. 10 ust. 2 ustawy o współpracy rozwojowej otrzymał akceptację realizacji projektu pt. „Wsparcie medyczne, psychospołeczne oraz gotówkowe dla osób potrzebujących w Strefy Gazy”, w Palestynie. Wartość otrzymanych środków opiewała na 1 500 000 złotych¹⁵. Działania projektowe umożliwiły m.in. świadczenie opieki zdrowotnej 2382 osobom, dostarczenie leków na rzecz 2305 pacjentów¹⁶.

Jak wynika z raportu dotyczącego polskiej współpracy rozwojowej za 2023 r. działania osób prawnych Kościoła katolickiego były realnie podejmowane. Wśród zrealizowanych działań można wyróżnić m.in. aktywność Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej w zakresie działań dotyczących rozbudowy i remontu istniejącej infrastruktury szkolnej w Kamnii i Rokupr w Dystrykcie Kambia (Sierra Leone) o wartości grantu 533460 zł; działania Caritas Polska w obszarze pomocy humanitarnej w zakresie zapewnienia

¹⁴ Zob. <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/poprawa-jakosci-i-dostepu-do-opieki-psychologicznej-dla-dzieci-i-ich-rodzin-w-centrach-pomocy-rodzinie-w-charkowie-odessie-zytomierzu-i-winnicy-w-ukrainie-modul-1> [dostęp: 20.03.2026].

¹⁵ Zob. <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/zlecenie-realizacji-zadania-publicznego-na-podstawie-art-10-ust-2-ustawy-z-dnia-16-wrzesnia-2011-r-o-wspolpracy-rozwojowej> [dostęp: 20.03.2026].

¹⁶ DWR/PH SG 2024/002/1/2024, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/wsparcie-medyczne-psychospoleczne-oraz-gotowkowe-dla-osob-potrzebujacych-w-strefy-gazy> [dostęp: 20.03.2026].

podstawowych potrzeb najuboższych uchodźców i Jordańczyków w zakresie zimy i schronienia na terenach miejskich w Jordanii o wartości grantu 948222 zł; działań Caritas Polska na rzecz Palestyny, w tym w szczególności działań pt. „Integralne wsparcie osób z niepełnosprawnościami na Zachodnim Brzegu Autonomii Palestyńskiej (moduł 3)” o wartości grantu 1489570 zł, działań w zakresie integralnego wsparcia osób z niepełnosprawnościami w prowincji Hebron o wartości grantu 1947011 zł, działań wspierających dla osób z niepełnosprawnościami w odległych miejscowościach na Zachodnim Brzegu Autonomii Palestyńskiej o wartości 970429 zł¹⁷. Można wyróżnić także działania Caritas Polska „Wsparcie i promocja lokalnej przedsiębiorczości oraz jakości produkcji sera w gminie Achmeta, region Kachetia, Gruzja” o wartości 241724 zł¹⁸.

ZAKOŃCZENIE

Poczyniona analiza pozwala na przyjęcie, że osoby prawne Kościoła katolickiego, a w szczególności Caritas Polska, stanowią naturalnego – z uwagi na swoją aksjologię – partnera w realizacji krajowych celów polityki współpracy rozwojowej. Potrzeba pomocy na rzecz człowieka oraz poszanowanie swobód tej istoty nie pozwala na pomijanie przez społeczeństwa pomocy osobom potrzebującym z tego powodu, że znajdują się w innym państwie. Wspólne wartości państwa i Kościoła katolickiego domykają kontekst działalności na rzecz osób potrzebujących. Takie ujęcie pozwala na wyrowadzenie z zasady ustrojowej określonej w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP także właściwości o charakterze oddziaływania międzynarodowego. Powinność pomocy na zewnątrz oraz filary aksjologii obu podmiotów wyznaczają także dodatkowy wymiar dobra – jako składnika międzynarodowego w duchu określonej w preambule do Konstytucji „potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej”.

Można przyjąć, że współpraca państwa i Kościoła katolickiego na rzecz rozwoju państw-biorców stanowi aktywność podejmowaną i mającą swe źródło w działalności rozpoczynającej się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,

¹⁷ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Polska współpraca rozwojowa. Raport roczny 2023, Warszawa 2024, s. 77, 87, 89.

¹⁸ Tamże, s. 57.

ale mającej długodystansowy i ponadnarodowy wpływ. W tym uwidacznia się znaczenie dobra człowieka, które nie obejmuje barier wyznaczanych granicami terytorialnymi i ustrojowymi.

PIŚMIENNICTWO

- Bartczak, Adam. 2024. „Aksjologia czy teleologia podstawą relacji prawnych państwo – kościół w III Rzeczypospolitej Polskiej.” *Acta Universitatis Lodziensis* 108:15-30.
- Borecki, Paweł. 2016. „Państwo laickie w świetle dorobku współczesnego konstytucjonalizmu europejskiego.” *Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza* 6:173-91.
- Borecki, Paweł. 2019. „Dobro wspólne jako determinanta relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi we współczesnej Polsce.” *Przegląd Prawa Wyznaniowego* 2:23-42.
- Borecki, Paweł. 2022. „Zasada współdziałania państwa i związków wyznaniowych w prawie polskim.” *Studia Prawa Publicznego* 4(40):85-109.
- Czuryk, Małgorzata. 2009. „Podstawy współdziałania Kościoła i państwa w zakresie działalności charytatywnej.” *Roczniki Nauk Prawnych* 1:55-70.
- Dylus, Aniela. 2013. „Kościół a społeczeństwo obywatelskie.” *Anthenaeum* 38:103-15.
- Daniluk, Dawid. 2022. „Realizacja zadań publicznych polegających na prowadzeniu punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub/i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przez kościelne osoby prawne.” *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 5(69):381-96.
- Dyduch, Jan. 2010. „Godność człowieka u podstaw współpracy Kościoła katolickiego z państwem polskim.” *Polonia Sacra* 27/71:77-88.
- Helios, Joanna. 2013. „Solidarność i dobro wspólne – kilka uwag w kontekście rozważań o metodach rozwiązywania sporów międzypaństwowych na przykładzie Unii Europejskiej.” *Przegląd Prawa i Administracji* 94:11-25.
- Iczetkin, Aleksandra, i Olga Gajda. 2024. „Pomoc rozwojowa Unii Europejskiej dla Tadżykistanu.” W *Skazani na współpracę? Różne wymiary polityki Unii Europejskiej wobec państw azjatyckich*, red. Kamiński, Tomasz, i Natalia Matiaszczyk. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kamiński, Tomasz. 2024. „Unijna pomoc rozwojowa dla Azji.” W *Skazani na współpracę? Różne wymiary polityki Unii Europejskiej wobec państw azjatyckich*, red. Kamiński, Tomasz, i Natalia Matiaszczyk. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kijańska, Klaudia. 2025. „Współpraca rozwojowa jako wyraz konstytucyjnej wytycznej współpracy międzynarodowej.” *Studia Prawnoustrojowe* 68:160-72.
- Kowalczyk, Stanisław. 2011. „Solidarność jako zasada życia społecznego w nauczaniu Jana Pawła II.” *Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym* 1:13-19.
- Krawczyk, Grzegorz, i Paweł Marzec. 2025. „Społeczno-ekonomiczne zaangażowanie Kościoła katolickiego na rzecz Ukrainy po wybuchu wojny.” *Kościół i Prawo* 2:61-78.
- Krukowski, Józef. 2002. „Zasada współdziałania między państwem i kościołem w ujęciu

- Prymasa Stefana Wyszyńskiego." *Roczniki Nauk Prawnych* 12(1):219-35.
- Krukowski, Józef. 2024. „Zasada zdrowego współdziałania między państwem i Kościołem na rzecz instytucji małżeństwa i rodziny. Wprowadzenie do problematyki.” *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 37:149-67.
- Krzywkowska, Justyna, i Aleksandra Bitowt. 2016. „Współpraca Państwa Polskiego i wybranych kościołów w zakresie wdrażania działań na rzecz polityki prorodzinnej.” W *Polityka wyznaniowa a prawo III Rzeczypospolitej*, red. Skwarzyński, Michał, i Piotr Steczkowski. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Makowski, Paweł, Adam. 2015. „Zasada międzynarodowej solidarności w nauczaniu Jana Pawła II do dyplomatów.” *Teologia i Moralność* 2(18):185-94.
- Mazurkiewicz, Piotr. 2016. „Kościół jako wspólnota międzynarodowa w kontekście zmieniających się funkcji państwa.” W *Wielkie nadzieje, wielkie rozczarowania. Ład wie-deński a europejska wspólnota*, red. Gulczyński, Andrzej. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Piwovarczyk, Jan. 2007. „Głos Kościoła w obronie biednych na arenie międzynarodowej.” *Polonia Sacra* 20(66):335-44.
- Przygoda, Wiesław. 2017. „Caritas as the Third Sector of Society in Poland.” *Caritas et Veritas* 7:115-24.
- Sikora-Gaca, Małgorzata. 2022. „Polska pomoc rozwojowa w Republice Mołdawii jako przykład inwestycyjnych działań uzupełniających w państwie niestabilnym.” *Prze-głąd Politologiczny* 1:55-71.
- Słowikowska, Anna. 2014. „Soborowa zasada współdziałania Kościoła i państwa w kon-tekście zasad ją warunkujących.” *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 11(2):31-62.
- Służalec, Michał. 2025. „Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w zakresie rea-lizacji Krajowego Planu Przeciwdziałania Przemocy Przeciwko Wolności Seksu-alnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na latach 2023-2026.” *Horyzonty polityki* 16(54):211-27.
- Sobczyk, Paweł. 2015. „Dobro wspólne jako cel współdziałania państwa z Kościołami i in-nymi związkami wyznaniowymi.” *Kościół i Prawo* 1:169-84.
- Wiszniewski, Jan. 2007. „Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w łagodzeniu problemu bezrobocia w Polsce po 1989 roku w świetle zasad katolickiej nauki spo-łecznej (zarys problemu).” *Państwo i Społeczeństwo* 1:137-47.
- Wolnicki, Paweł. 2023. „Współdziałanie państwa i Kościoła katolickiego w zakresie za-sobu archiwalnego.” W *Zagadnienia prawa konstytucyjnego: Księga jubileuszowa de-dykowana Profesorowi Krzysztofowi Skotnickiemu w siedemdziesiątą rocznicę uro-dzin. Tom 2*, red. Domańska, Aldona. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Zygierewicz, Anna. 2011. „Współpraca rozwojowa Unii Europejskiej.” *Biuro Analiz Sej-mowych. Infos. Zagadnienia społeczno-gospodarcze* 3(95):1-4.

Osoby prawne Kościoła katolickiego jako współrealizatorzy celów współpracy rozwojowej**Abstrakt**

Cele współpracy rozwojowej obejmują płaszczyznę oddziaływania pomocowego na rzecz społeczeństw innych państw. Obszary działania, w szczególności humanitarne, charytatywne i edukacyjne odpowiadają także działaniom realizowanym przez osoby prawne Kościoła katolickiego, jako formy działań w obszarze ich misji. Analiza podjęta w pracy obejmuje ocenę, czy konstytucyjna zasada współdziałania państwa i kościołów oraz innych związków wyznaniowych dla dobra człowieka i dobra wspólnego rozpościera się na obszar międzynarodowy. Przyjęto, że mimo działań warunkowanych rozwiązaniami krajowymi, osoby prawne Kościoła katolickiego są władne do realizacji celów współpracy rozwojowej, zaś te działania rozpościerają się na wymiar międzynarodowy (mimo relacji państwo-Kościół w Polsce).

Słowa kluczowe: osoby prawne Kościoła katolickiego; współpraca rozwojowa; zasada współdziałania państwa i kościoła; Caritas Polska.

Legal Entities of the Catholic Church as Co-Implementers of Development Cooperation Goals**Abstract**

The objectives of development cooperation encompass the scope of aid provided to the societies of other countries. Areas of activity particularly humanitarian, charitable, and educational also correspond to the activities carried out by legal entities of the Catholic Church as part of their mission. The analysis undertaken in this study assesses whether the constitutional principle of cooperation between the state and churches and other religious associations for the good of the individual and the common good extends to the international sphere. It is assumed that, despite activities conditioned by national regulations, legal entities of the Catholic Church are authorized to pursue development cooperation objectives, and these activities extend to the international sphere (despite the state-Church relationship in Poland).

Keywords: legal entities of the Catholic Church; development cooperation; the principle of cooperation between Church and State; Caritas Poland.

Information about Author: DR. KLAUDIA KIJANŃSKA – Jan Długosz University in Częstochowa; correspondence address: ul. Zbierskiego 2/4, 42-200 Częstochowa, Poland; e-mail: k.kijanska@ujd.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0002-4478-2978>